

DOI: 10.34015/2523-4552.2025.4.17
УДК 342.9

Філіпенко Н. Є.,
докторка юридичних наук, професорка,
професорка кафедри права гуманітарно-
правового факультету Національного
аерокосмічного університету
«Харківський авіаційний інститут»
ORCID: 0000-0001-9469-3650

Спіцина Г. О.,
докторка юридичних наук, професорка,
перший заступник директора
Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
ORCID: 0000-0002-6677-6915

Лукашевич С. Ю.,
кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри права гуманітарно-
правового факультету Національного
аерокосмічного університету
«Харківський авіаційний інститут»
ORCID: 0000-0001-8386-6237

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ОБІГУ ЗБРОЇ ТА ПОВОДЖЕННЯ З НЕЮ

У дослідженні розглядаються міжнародні стандарти у сфері запобігання незаконному виготовленню, обігу та використанню вогнепальної зброї, зокрема положення Протоколу ООН проти незаконного обігу вогнепальної зброї, Договору про торгівлю зброєю (АТТ), Програми дій ООН щодо стрілецької та легкої зброї (UN PoA), а також Директиви (ЄС) 2021/555. Автори аналізують ключові механізми міжнародного контролю: маркування, реєстрацію, простежуваність, обмін інформацією, знищення нелегальної зброї та міжнародну співпрацю.

Особливу увагу приділено оцінці відповідності українського законодавства цим стандартам, а також визначенню прогалин у національній нормативно-правовій базі. Зокрема у статті проаналізовано проекту Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» № 5708 8 як спробу комплексного врегулювання цивільного обігу вогнепальної зброї в Україні. Обґрунтовано, що попри значний нормативний потенціал, його положення не повною мірою відповідають міжнародним стандартам у цій сфері, зокрема Протоколу ООН проти незаконного обігу вогнепальної зброї, Програмі дій ООН (UN PoA) та Директиві (ЄС) 2021/555.

У статті обґрунтовується необхідність імплементації міжнародних підходів у сфері запобігання незаконному виготовленню, обігу та використанню вогнепальної зброї до національного законодавства, зокрема в контексті післявоєнного врегулювання обігу зброї, посилення контролю та запобігання її незаконному використанню. Запропоновано низку рекомендацій щодо гармонізації українського законодавства з міжнародними зобов'язаннями, з урахуванням безпекових викликів, спричинених збройною агресією проти України, які є передумовою формування прозорої та безпечної системи контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї й важливим чинником європейської інтеграції України.

Ключові слова: міжнародні стандарти, незаконний обіг зброї, Протокол ООН, АТТ, UN PoA, Директива ЄС 2021/555, Україна, контроль за зброєю, гармонізація законодавства, безпека.

Постановка проблеми. У сучасних умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України питання контролю над обігом зброї, боєприпасів та вибухових речовин набуває особливої ваги. Війна спричинила безпрецедентне зростання кількості одиниць зброї в обігу, зокрема внаслідок масового постачання озброєння для потреб оборони, що, своєю чергою, створює ризики витоку зброї до нелегального сектору. У цих умовах запобігання незаконному поводженню зі зброєю та її частинами стає не лише питанням кримінальної політики, а й елементом національної безпеки.

Особливу загрозу становить контрабанда зброї та її компонентів, яка може бути використана для терористичних актів, організованої злочинності або дестабілізації ситуації в окремих регіонах. Виявлення, попередження та криміналізація таких діянь потребують чіткої нормативної бази, ефективної міжвідомчої координації та адаптації національного законодавства до сучасних викликів.

Надзвичайно актуальним є вивчення міжнародних стандартів у

сфері запобігання незаконному обігу зброї, боєприпасів і вибухових речовин, зокрема положень Директиви (ЄС) 2021/555, Протоколу ООН проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, а також керівних принципів ОБСЄ. Гармонізація українського законодавства з цими документами є необхідною умовою для реалізації євроінтеграційного курсу держави, зокрема в межах виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В контексті дослідження міжнародних стандартів у сфері запобігання незаконному поводженню зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, а також гармонізації українського законодавства з європейськими підходами, варто зазначити, що окремі аспекти кримінологічного, кримінально-правового та безпекового регулювання обігу зброї вже стали предметом ґрунтовного аналізу вітчизняних науковців. Зокрема, вагомий внесок у розробку теоретичних і прикладних засад протидії незаконному обігу зброї зробили такі дослідники, як С. М. Буряк, А. П. Гетьман, І. В. Гловюк, В. В. Голіна, В. А. Журавель,

О. В. Капліна, І. В. Козаченко, О. І. Кучинська, О. М. Литвинов, М. І. Панова, В. І. Терентьев, В. П. Тихий, Н. Є. Філіпенко, В. Ю. Шепітько, І. В. Шмаров та інші. У їхніх працях розглядаються питання криміналізації незаконного обігу зброї, кваліфікації відповідних злочинів, кримінологічної характеристики суб'єктів таких правопорушень, а також проблеми ефективності кримінально-правових і превентивних механізмів.

До кола авторитетних зарубіжних фахівців, чиї дослідження суттєво вплинули на формування міжнародних стандартів у сфері контролю за обігом зброї, належать такі науковці, як Keith Krause, Nicolas Florquin, Eric Berman, Glenn McDonald, Brian Wood, Peter Batchelor, James Bevan, Pablo Dreyfus, Sarah Parker, Aaron Karp, Frank Slijper, Guy Lamb, та Holger Anders. Їхні праці охоплюють широкий спектр питань – від аналізу глобального ринку стрілецької зброї та боєприпасів до розробки індикаторів ризику, оцінки ефективності національних систем контролю, а також імплементації Протоколу ООН проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, Програми дій ООН щодо стрілецької зброї (UN PoA) та Директиви (ЄС) 2021/555.

У світлі євроінтеграційного курсу України, а також з огляду на безпекові виклики, спричинені повномасштабною війною, особливої актуальності набуває завдання адаптації національного законодавства до положень зазначених міжнародних документів. Такий вектор розвитку вимагає не лише оновлення правових норм, а й переосмислення ролі кримінального права, міжвідомчої координації та міжнародної співпраці у забезпеченні ефективно-

го контролю над обігом зброї, боєприпасів і вибухових речовин в умовах гібридних загроз.

Постановка завдання. Метою дослідження є комплексний аналіз міжнародних стандартів у сфері запобігання незаконному поводженню зі зброєю, боєприпасами та вибуховими речовинами, а також оцінка стану їх імплементації в українське законодавство з урахуванням безпекових викликів, спричинених збройною агресією РФ та євроінтеграційним курсом України.

Виклад основного матеріалу. Держава як гарант прав і свобод людини, зобов'язана забезпечувати ефективну охорону природних і невід'ємних прав кожного громадянина, зокрема права на життя, особисту безпеку, тілесну недоторканність і захист від насильства. Ці права мають найвищу юридичну силу, закріплену в Конституції України (статті 3, 27, 28) [1], а також у міжнародних актах, ратифікованих Україною, зокрема Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакті про громадянські і політичні права, Європейській конвенції з прав людини тощо. Однак, попри формальне закріплення цих прав у законодавстві, на практиці вони не завжди забезпечуються належним чином. Існуючі правові механізми, зокрема інститути поліції, суду, системи охорони правопорядку, часто виявляються неефективними або надто повільними в реагуванні на реальні загрози життю та безпеці громадян. Як зазначають фахівці, «це особливо відчутно в умовах зростання рівня злочинності, поширення незаконного обігу зброї, вибухових пристроїв та речовин, організованої злочинності, домашнього насиль-

ства, де держава не завжди здатна забезпечити захист» [2, С. 28]. Крім того, в умовах війни, коли мільйони громадян опинилися в ситуації прямої загрози життю, а правоохоронна система зосереджена на воєнних завданнях, питання особистої безпеки набуває особливої гостроти. У таких обставинах громадяни часто залишаються сам на сам із небезпекою, не маючи реальних інструментів для самозахисту, навіть у стані крайньої необхідності.

Це свідчить про те, що формального закріплення прав недостатньо – держава має створити дієві, доступні та передбачувані механізми реалізації цих прав. Одним із таких механізмів є законодавче врегулювання права на володіння і використання вогнепальної зброї для самозахисту, що дозволить громадянам ефективно захищати себе та інших у ситуаціях, коли державна допомога є недоступною або несвоєчасною.

Сучасні виклики, зокрема зростання рівня злочинності, наслідки війни, а також загрози, пов'язані з організованими злочинними угрупованнями, вимагають від держави переосмислення підходів до гарантування права на самозахист. Одним із ключових кроків у цьому напрямі є ухвалення спеціального закону, який би комплексно врегулював питання реалізації громадянами права на активний особистий захист свого життя і здоров'я, а також життя і здоров'я інших осіб у стані крайньої необхідності – зокрема, із застосуванням вогнепальної зброї.

Такий закон має не лише деталізувати умови, межі та процедури законного використання зброї для самозахисту, а й привести чинне нормативне регулювання у сфері

обігу зброї у відповідність до положень Конституції України, міжнародних стандартів у сфері прав людини та практики усталених демократій.

Водночас важливо враховувати, що вогнепальна зброя є об'єктом приватної власності, на який поширюється особливий правовий режим. Відповідно до принципу правової визначеності, регулювання обігу такої зброї, умов її набуття, зберігання, використання та вилучення має здійснюватися виключно на рівні закону – з чітким визначенням прав, обов'язків і відповідальності суб'єктів.

Вогнепальна зброя, за умови належного правового регулювання та контролю, є одним із найефективніших інструментів реалізації громадянами свого конституційного права на самозахист. Водночас, упродовж тридцяти років незалежності питання цивільного обігу вогнепальної зброї залишалося поза межами системного законодавчого врегулювання. Відсутність спеціального закону призвела до правової невизначеності, фрагментарного регулювання через підзаконні акти МВС, а також до зростання тіньового обігу зброї.

Проекту Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» № 5708 [3], зареєстрований у Верховній Раді у 2021 році, є черговою спробою створити повноцінну законодавчу рамку для цивільного обігу вогнепальної зброї. Його мета – визначити правові підстави для набуття, зберігання, використання та обігу зброї громадянами України, а також забезпечити баланс між правом на самозахист і обов'язком держави гарантувати громадську безпеку.

Історично в Україні неодноразово ініціювалися законодавчі спроби легалізувати цивільну вогнепальну зброю. Ще у 2008, 2015 та 2017 роках до парламенту вносилися відповідні законопроекти, однак жоден із них не був ухвалений. Причинами були як політична нестабільність, так і відсутність суспільного консенсусу щодо доцільності легалізації зброї. Проте повномасштабна війна, розв'язана росією у 2022 році, докорінно змінила безпечний ландшафт країни.

Мільйони громадян стали свідками або учасниками бойових дій, отримали досвід поводження зі зброєю, а також усвідомили вразливість перед зовнішніми та внутрішніми загрозами. У цих умовах питання законного володіння зброєю для самозахисту набуло особливої актуальності. Водночас, післявоєнний період супроводжується ризиками неконтрольованого обігу зброї, контрабанди, зростання злочинності, що вимагає створення ефективної системи обліку, контролю та відповідальності.

Законопроект №5708 передбачає: створення Єдиного державного реєстру зброї; запровадження обов'язкового маркування та простежуваності кожної одиниці; встановлення чітких критеріїв доброчесності для власників; регламентацію умов зберігання, використання, передачі та знищення зброї; криміналізацію незаконного обігу частин, компонентів і боєприпасів; врегулювання транзиту, реекспорту та міжнародного обміну інформацією.

Окрему увагу приділено гармонізації його положень з міжнародними стандартами – Протоколом ООН проти незаконного обігу вогне-

пальної зброї (2001), Програмою дій ООН щодо стрілецької та легкої зброї (UN PoA), Директивою ЄС 2021/555, а також Договором про торгівлю зброєю (ATT). Це не лише підвищує ефективність державного контролю, а й сприяє виконанню зобов'язань України в межах євроінтеграційного курсу. ці документи становлять основу сучасної системи міжнародного контролю над обігом зброї та визначають орієнтири для держав, які прагнуть гармонізувати своє законодавство з міжнародними стандартами, зокрема в контексті євроінтеграційних процесів. Україна, як держава, що перебуває в умовах збройного конфлікту та водночас активно просувається шляхом європейської інтеграції, має особливу потребу в ефективному впровадженні положень зазначених документів у національну правову систему.

Протокол проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (Firearms Protocol, 2001) [4] є *першим і досі єдиним* універсальним міжнародно-правовим документом, що встановлює обов'язкові стандарти для держав у сфері контролю за вогнепальною зброєю. Він доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності та тлумачиться виключно в її контексті. Протокол спрямований на: запобігання незаконному виготовленню та обігу зброї; сприяння міжнародній співпраці; гармонізацію національного законодавства; забезпечення простежуваності зброї.

Україна підписала Протокол у 2002 році, але досі його не ратифікувала. Це створює низку викликів: відсутність єдиного реєстру зброї; нерегульованість обігу частин і компонентів зброї; нестача уніфікованих стандартів маркування та простежуваності; обмеженість міжнародного обміну інформацією. У контексті війни та євроінтеграції ратифікація Протоколу є критично важливою для гармонізації законодавства, зміцнення контролю над зброєю та протидії її контрабанді.

Наступним документом, що має ключове значення для характеристики міжнародних стандартів у сфері запобігання незаконному поводженню зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, є Програма дій ООН щодо запобігання, боротьби та викорінення незаконного обігу стрілецької зброї у всіх його аспектах (UN PoA, 2001) [5].

Програма дій ООН щодо запобігання, боротьби та викорінення незаконного обігу стрілецької зброї у всіх її аспектах (далі – Програма) була ухвалена на Конференції ООН у липні 2001 року (A/CONF.192/15) є глобальним політичним зобов'язанням, що визначає рамки для національних, регіональних і міжнародних заходів у сфері контролю над стрілецькою зброєю. Вона не є юридично обов'язковою, але має значний вплив на формування політик і законодавства в державах-учасниках, зокрема в Україні.

Після 2022 року Україна здійснила низку важливих кроків у напрямі реалізації положень Програми дій ООН щодо запобігання, боротьби та викорінення незаконного обігу стрілецької зброї, зокрема в частині зміцнення прикордонного

контролю та протидії контрабанді зброї. На законодавчому та інституційному рівні було внесено зміни до низки нормативно-правових актів, зокрема законів «Про Національну поліцію», «Про прикордонну службу» та «Про боротьбу з тероризмом», що розширили повноваження силових структур у сфері виявлення та вилучення незаконної зброї. Державна прикордонна служба України (ДПСУ) отримала додаткові повноваження з контролю за переміщенням озброєння, особливо в зонах бойових дій та на деокупованих територіях.

Україна активізувала міжнародне співробітництво: налагоджено обмін інформацією та спільні операції з EUROPOL, FRONTEX, INTERPOL, а також з прикордонними а також з прикордонними службами Польщі, Словаччини, Румунії та Молдови. У 2023 році було проведено спільні операції з виявлення каналів контрабанди зброї, зокрема в межах ініціативи EMPACT (European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats). Україна бере участь у регіональних звітах щодо виконання Програми дій ООН (UN PoA) та отримує технічну допомогу в межах проєктів SEESAC та UNDP.

Директива (ЄС) 2021/555 про контроль за придбанням та володінням вогнепальною зброєю [6] є базовим нормативним актом, що встановлює мінімальні стандарти для контролю за придбанням і володінням вогнепальною зброєю в ЄС, і слугує орієнтиром для гармонізації українського законодавства у сфері обігу зброї.

Директива (ЄС) 2021/555 Європейського Парламенту та Ради від 24 березня 2021 року – це кодифікована версія Директиви Ради

91/477/ЄЕС про контроль за придбанням та володінням вогнепальною зброєю, яка була істотно переглянута після серії терактів у Парижі, Копенгагені та Брюсселі у 2015–2016 роках [7]. Ці події виявили серйозні прогалини в системі контролю за обігом зброї в межах Європейського Союзу, зокрема щодо простежуваності, доступу до напівавтоматичної зброї та обміну інформацією між державами-членами. У відповідь ЄС посилив вимоги до цивільного обігу зброї, що й було закріплено в оновленій редакції Директиви. Документ встановлює мінімальні стандарти для національного законодавства країн-членів ЄС у таких ключових сферах: придбання, зберігання, реєстрація, маркування, переміщення та контроль за вогнепальною зброєю, що перебуває у цивільному обігу [6].

Висновки. Підсумовуючи викладене хочемо підкреслити, що законопроект № 5708 має потенціал стати системним рамковим актом, який уперше на рівні закону врегулює цивільний обіг вогнепальної зброї в Україні. Його ухвалення може закласти підґрунтя для створення прозорої, контрольованої та безпечної системи володіння зброєю, що відповідатиме як національним потребам, так і міжнародним зобов'язанням України.

Водночас без урахування ключових міжнародних стандартів – зокрема Протоколу ООН проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї (2001), Програми дій ООН щодо стрілецької та легкої зброї (UN PoA, 2001), а також Директиви (ЄС) 2021/555 – законопроект ризикує залишитися фрагментарним, декларативним і малоефективним у

практичному застосуванні. Його положення потребують суттєвого доопрацювання для забезпечення повноцінної імплементації міжнародних норм, уніфікації процедур та інтеграції в європейську систему контролю за обігом зброї.

Вдосконалення законопроекту має ґрунтуватися на таких ключових принципах:

Прозорість і підзвітність: забезпечення відкритого доступу до узагальненої інформації про обіг зброї, регулярної звітності державних органів перед суспільством і міжнародними партнерами (зокрема, через щорічні звіти до UNODA), а також чіткого розмежування повноважень і відповідальності.

Єдиний реєстр зброї: закріплення в законі вимоги щодо створення електронного реєстру з повним функціоналом, доступного для правоохоронних органів, із можливістю інтеграції з іншими державними реєстрами (наприклад, психіатричних обліків, судимостей, боргів тощо).

Маркування та простежуваність: запровадження обов'язкового унікального маркування всіх основних частин зброї та створення цифрової системи простежуваності, яка фіксує повний життєвий цикл кожної одиниці – від виробництва до утилізації – з можливістю міжвідомчого та міжнародного обміну даними.

Превентивний контроль:

- встановлення чітких критеріїв доброчесності для власників зброї, включно з перевіркою на наявність судимостей, участі в організованих злочинних угрупованнях, фактів домашнього насильства;

- запровадження періодичного перегляду дозволів (наприклад, кожні п'ять років);

- деталізація технічних вимог до зберігання зброї (сейфи, сигналізація, окреме зберігання боєприпасів) та передбачення механізмів перевірки умов зберігання.

Міжнародна сумісність: гармонізація термінології, процедур і технічних стандартів із нормами ЄС та ООН, включно з класифікацією зброї, маркуванням, зберіганням, транскордонним обігом і міжнародною співпрацею.

Контроль за транскордонним обігом: врегулювання процедур тимчасового ввезення/вивезення зброї (наприклад, для спортивних змагань чи полювання), а також запровадження дозвільної системи для цивільного переміщення зброї через державний кордон.

Захист прав людини та громадської безпеки: забезпечення балансу між правом громадян на володіння зброєю та обов'язком держави гарантувати безпеку суспільства, запобігати збройному насильству, незаконному обігу та зловживанням.

Гармонізація із зазначеними міжнародними документами не лише підвищить ефективність державного контролю за обігом зброї, а й сприятиме: поступовій євроінтеграції України у сфері безпеки та правопорядку; зміцненню довіри громадян до державних інституцій через прозорі та справедливі процедури; профілактиці збройного насильства в умовах післявоєнного відновлення;

підвищенню міжнародної репутації України як відповідального суб'єкта глобальної безпеки.

Законопроект № 5708 є важливим кроком до впорядкування обігу цивільної зброї в Україні, однак у чинній редакції він не забезпечує повної відповідності міжнародним стандартам. Для ефективної гармонізації з Протоколом про зброю, Програмою дій ООН та Директивою ЄС 2021/555 необхідно: запровадити чітку класифікацію зброї за європейською моделлю; розширити вимоги до маркування та простежуваності; забезпечити повну функціональність Єдиного реєстру зброї; встановити механізми перевірки доброчесності власників; деталізувати вимоги до зберігання та контролю; закріпити обов'язкову звітність і міжнародну співпрацю; забезпечити цифровізацію всіх процедур. Тільки за умови комплексного доопрацювання законопроекту №5708 Україна зможе створити ефективну, прозору та безпечну систему контролю за обігом вогнепальної зброї, що відповідатиме як національним потребам, так і міжнародним зобов'язанням.

Таким чином, законопроект №5708 має стати не лише внутрішнім регулятором, а й інструментом зовнішньої відповідальності та інтеграції. Його вдосконалення – це не лише юридичне завдання, а стратегічна інвестиція в безпечне, правове та європейське майбутнє України.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 15.11.2025).
2. Правові та організаційно-тактичні основи попередження і розкриття злочинів, пов'язаних із застосуванням вибухових речовин чи бойових припасів:

монографія / Антонов К. В., Діденко С. В., Філіпенко Н. Є. Херсон : Вид. Чуєв С. М., 2007. 188 с.

3. Про право на цивільну вогнепальну зброю : Проєкт Закону № 5708 від 25.06.2021 р. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/27190> (дата звернення: 15.11.2025).

4. Protocol against the Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, Their Parts and Components and Ammunition, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime: adopted on 31 May 2001, New York // United Nations Treaty Series. Electronic resource. URL: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtsg_no=XVIII-12-c&chapter=18&clang=_en (дата звернення: 15.11.2025).

5. United Nations. Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects: adopted at the United Nations Conference on the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects, New York, 9–20 July 2001. – A/CONF.192/15. New York: United Nations, 2001. 15 p. URL: <https://www.un.org/disarmament/convarms/salw/> (дата звернення: 15.11.2025).

6. European Union. Directive (EU) 2021/555 of the European Parliament and of the Council of 24 March 2021 on control of the acquisition and possession of weapons (codification). Official Journal of the European Union, L 115, 6.4.2021, p. 1–39. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021L0555> (дата звернення: 15.11.2025).

7. Commission Implementing Directive (EU) 2019/68 of 16 January 2019 establishing technical specifications for the marking of firearms and their essential components under Council Directive 91/477/EEC on control of the acquisition and possession of weapons. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir_impl/2019/68/oj/eng (дата звернення: 15.11.2025).

Filipenko Nataliia, Doctor of Law, Professor, Professor at the Law Department of National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute"

ORCID: 0000-0001-9469-3650

Hanna Spitsyna, Doctor of Law, Professor, First Deputy Director at National Scientific Center "Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic Science Institute"

ORCID: 0000-0002-6677-6915

Lukashevych Serhii, Candidate of Law Sciences (PhD in Law), Professor, Professor at the Law Department of National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute"

ORCID: 0000-0001-8386-6237

International Standards for Weapons trafficking and Handling

The study examines international standards in the field of preventing the illicit manufacturing, circulation and use of firearms, in particular the provisions of the UN Protocol against the Illicit Trafficking in Firearms, the Arms Trade Treaty (ATT), the UN Programme of Action on Small Arms and Light Weapons (UN PoA), as well as Directive (EU) 2021/555. The authors analyze the key mechanisms of interna-

tional control: marking, registration, traceability, information exchange, destruction of illegal weapons and international cooperation.

Particular attention is paid to assessing the compliance of Ukrainian legislation with these standards, as well as identifying gaps in the national regulatory framework. In particular, the article analyzes the draft Law of Ukraine "On the Right to Civilian Firearms" No. 5708 8 as an attempt to comprehensively regulate the civilian circulation of firearms in Ukraine. It is substantiated that, despite the significant regulatory potential, its provisions do not fully comply with international standards in this area, in particular the UN Protocol against the Illicit Trafficking of Firearms, the UN Programme of Action (UN PoA) and Directive (EU) 2021/555.

The article substantiates the need to implement international approaches in the field of preventing the illicit manufacture, circulation and use of firearms into national legislation, in particular in the context of the post-war regulation of the circulation of weapons, strengthening control and preventing their illicit use. A number of recommendations are proposed for harmonizing Ukrainian legislation with international obligations, taking into account the security challenges caused by armed aggression against Ukraine, which are a prerequisite for the formation of a transparent and safe system of control over the circulation of civilian firearms and an important factor in Ukraine's European integration.

Keywords: *international standards, illicit arms trafficking, UN Protocol, ATT, UN PoA, EU Directive 2021/555, Ukraine, arms control, harmonization of legislation, security.*